

METEPHORICAL INVESTIGATION OF SCHOOL PRINCIPALS' OPINIONS ON THEIR EDUCATIONAL INSPECTORS (EXAMPLE OF DENİZLİ PROVINCE MERKEZEFENDİ)

Halit ULUSOY* **Musa DİNÇ****

*İlçe Milli Eğitim Müdürü, Beğilli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, h.ulusoy20@hotmail.com

** Müfettiş, MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı, m.dincl@hotmail.com

Received Date: 05.01.2025 Revised Date: 28.02.2025 Accepted Date: 02.03.2025

Copyright © 2025 Halit ULUSOY, Musa DİNÇ. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

Ministry of Education With the "Guidance and Research Centers Guidance and Supervision Guide" issued by the Guidance and Supervision Directorate in 2015, a radical change was made and the course supervision of the Education Inspectors was transferred to the school principals. With this Guidance and Research Centers Guidance and Supervision Guide, it is aimed that the annual guidance and supervision should be carried out every three years and an in-depth examination should be carried out. In order to reveal the feelings and thoughts of school principals about Education Inspectors, the following question was directed to 27 school principals in the Merkezefendi district of Denizli province: "Education Inspectors are like...". The data of the research were collected by answering the fill-in-the-blank question "Because.....". School principals produced a total of 22 metaphors. According to the results of the research, it was seen that the metaphors produced by school principals were generally metaphors consisting of positive analogies. According to the results of the research, 7 of the metaphors produced by the school principals were negative, 11 of them were both positive and negative, and 6 of them were metaphors loaded with positive meaning. Two of the school principals produced metaphors stating that school and course supervision is unnecessary and that the concept of education inspectors should be abolished. School principals' most common response to education inspectors is; They have produced the metaphors of "fair, serious, negative thinking, unable to empathize, trying to hurt".

Keywords: Education Inspectors, School Principals, Control, Inspection, School, Executive

OKUL MÜDÜRLERİNİN MAARİF MÜFETTİŞLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN METEFORİK OLARAK İNCELENMESİ (DENİZLİ İLİ MERKEZEFENDİ İLÇESİ ÖRNEĞİ)

ÖZET

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim başkanlığının 2015 yılında çıkarmış olduğu ‘‘Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Rehberlik ve Denetim Rehberi’’ ile köklü bir değişikliğe gidilmiş olup Eğitim Müfettişlerinin ders denetimleri okul müdürlerine devredilmiştir. Bu Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Rehberlik ve Denetim Rehberi ile her yıl yapılan rehberlik ve denetimin üç yılda bir olması ve derinlemesine inceleme yapılması amaçlanmıştır. Bu araştırmada okul müdürlerinin Eğitim Müfettişlerine ilişkin duygu ve düşüncelerini ortaya koymak için Denizli ili Merkezefendi ilçesinde 27 okul müdürüne yöneltilen ‘‘Eğitim Müfettişlerigibidir. Çünkü.....’dır’’ boşluk doldurma sorusuna verilen cevaplama yoluyla araştırmanın verileri toplanmıştır. Okul müdürleri toplam 22 metafor üretmişlerdir. Araştırmanın sonucuna göre okul müdürlerinin üretmiş oldukları metaforların genellikle olumlu benzetmelerden oluşan metaforlar olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre okul müdürlerince üretilen metaforların 7 tanesi olumsuz, 11 tanesi hem olumlu hem olumsuz, 6 tanesi ise olumlu düzeyde anlam yüklü metaforlar üretmiştir. Okul müdürlerinden 2 tanesi ise okul ve ders denetiminin gereksiz olduğunu ve Eğitim Müfettişleri kavramının kaldırılması gerektiğini belirten metafor üretmişlerdir. Okul müdürleri Eğitim Müfettişlerine yönelik en çok; ‘‘Adil, ciddi, olumsuz düşünen, empati kuramayan, can yakmaya çalışan’’ metaforlarını üretmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Müfettişleri, Okul Müdürleri, Denetim, Teftiş, Okul, Yönetici

1. GİRİŞ

Denetim kamuda, özel ve tüzel kişiliği bulunan kurum ve kuruluşlarda yapılmakta olan işlerin; kaynak, imkan ve şartlar dikkate alınarak, yasal çerçeve ile belirlenen amaç, öngörülen temel ilke ve hedeflere uygunluğunu, doğruluğunu, düzenliliğini, verimliliğini, ekonomikliğini, etkinliğini; objektif, geçerli, güvenilir ölçütlere göre karşılaştırma yapabilme, ulusal standartlara ve planlanan esaslara göre durumunu ortaya koyma, giderilebilir eksiklikler için rehberlikte bulunma, değişim ve gelişim için misyon ve vizyon kazandırmaya ilişkin öneriler getirme sürecidir. Rehberlik ise Milli Eğitim Bakanlığının görev alanına giren konularda Bakanlık personeline, Bakanlığa bağlı okul ve kurumlarına, özel öğretim kurumlarına, gerçek ve tüzel kişiler ile gönüllü kuruluşlara faaliyetlerinde yol göstermek, programlar oluşturmak, eğitim-öğretim ile diğer çalışma ve uygulamalarda, kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak, verimliliği artırmak, mevzuata uygunluğu sağlamak, eğitim-öğretim düzeyini yükseltmek ile denetim ve rehberlik çalışmaları sırasında görevlileri bilgilendirmek, onları hizmet içinde yetiştirmek için yapılan her türlü meslekî yardım ve önerileri kapsayan hizmetler bütünüdür.

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim başkanlığının 2015 yılında çıkarmış olduğu ve 2021 yılında güncellediği ‘‘Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Rehberlik ve Denetim Rehberi’’ Eğitim Müfettişlerinin Görevleri aşağıda sıralanmıştır.

Rehbere göre:

- 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 17 nci maddesinde belirtilen görevleri yapmak,
- Rehberlik, denetim, inceleme, soruşturma çalışmaları neticesinde düzenleyecekleri raporları en geç yirmi gün, kapsamlı işlerde ise verilen ek süre içinde tamamlamak,
- Rehberlik ve denetim çalışmalarında mesleğin gerektirdiği özeni ve titizliği göstermek,
- Refakatlerine verilecek Müfettiş yardımcılarının yetişmelerini sağlamak,
- Rehberlik ve denetimlerde hizmetlerin süreç ve sonuçlarının mevzuata uygunluğunu kontrol etmek, tespit ettiği özellik arz eden hususları grup sorumlusuna bildirmek,
- Raporu, rehberlik ve denetim raporlama standartlarına uygun olarak düzenlemek.
- Mevzuatla verilen diğer görevleri yapmak.

Eğitim Müfettişlerinin görevleri sıralanmıştır. Eğitim Müfettişlerini Milli Eğitim Bakanlığının denetim mekanizması olarak da sayabiliriz. Peki, bu denetim mekanizmasından denetim yapılan kişi ve kurumlar nasıl etkilenir. Denetim yapılan kişi veya kurumların denetim deyince akıllarına neler gelir? ve Eğitim Müfettişlerinin nasıl nitelendirirler?

Bu çalışmada Eğitim Müfettişi kavramına ilişkin okul müdürleri görüşlerinin nasıl olduğu ve nedenlerinin gösterilmesi , okul müdürlerinin Eğitim Müfettişleri hakkındaki metaforlarını belirlemek ve metaforlar arasında bireysel bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim başkanlığının 2015 yılında çıkarmış olduğu Rehberlik ve Denetim Rehberinin yayınlamasıyla yıllardır alışkanlık haline gelmiş olan Okul Rehberlik ve Denetiminde köklü değişikliklere gidilmiştir. Bunlardan en önemlileri

- Öğretmen denetimlerin okul müdürlerine bırakılması.
- Her yıl yapılan rehberlik ve denetimin 3 yılda bir yapılması.
- Okul denetimlerinin daha ayrıntılı ve derinlemesine yapılması.

Yapılan değişikliklerle sınıf denetimlerini okul müdürlerine bırakan Eğitim Müfettişleri 2015 yılından sonra öğretmen denetimini bıraktıkları okul müdürlerini denetlemeye başlamışlardır. Yapılan denetlemenin üç yılda bir yapılması nedeniyle derinlemesine bir inceleme yapılması hedeflenmiştir.

Bu araştırmada değişen Rehberlik ve Denetim Rehberiyle Okul Müdürlerinin Eğitim Müfettişlerine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Ortaya çıkan bulgular ışığında gerekli öneriler verilmeye çalışılmıştır.

Liderlik: Bir grup insanı belirli amaçlar etrafında toplayabilme ve bu amaçları gerçekleştirmek için onları harekete geçirme yetenek ve bilgilerinin toplamıdır. (Eren, 2001: 411)

Yönetici: Yönetme gücünü elinde bulunduran kişi, yöneten kişi, idareci, menajer (TDK İnternet sitesi).

Denetim: Kamu kurumlarında anayasal ve yasal çerçeve ile belirlenen amaç, temel ilke ve hedeflere; ulaşmak için faaliyetlerin uygunluk, doğruluk, düzenlilik, verimlilik, ekonomiklik, etkinlik bağlamında objektif, geçerli, güvenilir ölçütlerle; karşılaştırılması, evrensel ve ulusal esaslara göre durumunun ortaya konulması, giderilebilir eksiklikler için rehberlikte bulunulması, değişim ve gelişim için öneriler getirilmesi sürecidir.

Rehberlik: Bakanlığın görev alanına giren konularda Bakanlık personeline, Bakanlığa bağlı okul ve kurumlarına, özel öğretim kurumlarına, gerçek ve tüzel kişiler ile gönüllü kuruluşlara faaliyetlerinde yol göstermek, programlar oluşturmak, eğitim-öğretim ile diğer çalışma ve uygulamalarda, kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak, verimliliği artırmak, mevzuata uygunluğu sağlamak, eğitim-öğretim düzeyini yükseltmek ile denetim ve rehberlik çalışmaları sırasında görevlileri bilgilendirmek, onları hizmet içinde yetiştirmek için yapılan her türlü meslekî yardım ve önerileri kapsayan hizmetler bütünüdür.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Okul Yönetimi Kavramı

Okul yönetimi, eğitim yönetiminin kısıtlı bir çevreye tatbik edilmesidir. Bu çevrenin limitlerini eğitim sisteminin hedefleri ve yapısı ifade eder. Okuldaki bütün insan ve madde varlıklarını en verimli şekilde değerlendirerek, okulu hedeflerine elverişli bir şekilde yaşatmak, okul yönetiminin en temel görevidir (Bursalıoğlu, 1982:6).

2.2. Liderlik Kavramı

Liderlik bir şirketin belirlediği hedeflerine ulaşabilmesi için insan kaynaklarını etkili bir şekilde yönlendirme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2004: 12). Örgütsel açıdan liderlik kavramı, örgütsel amaç ve hedefleri öngörmeyi gerektirir. Örgütler birçok açıdan lidere ihtiyaç duymaktadır. Örgütün iş hedefleri olması, örgüt içinde en önemli unsurun insan olması ve yapılarının değişken olması bu nedenlere örnektir (Arıkan, 2001: 253).

Liderlik, bir şirketin belirlediği hedeflerine ulaşabilmesi için insan kaynaklarını etkili bir şekilde yönlendirme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2004: 12).

Örgütsel açıdan liderlik kavramı, örgütsel amaç ve hedefleri öngörmeyi gerektirir. Örgütler birçok açıdan lidere ihtiyaç duymaktadır. Örgütün iş hedefleri olması, örgüt içinde en önemli unsurun insan olması ve yapılarının değişken olması bu nedenlere örnektir (Arıkan, 2001: 253).

Goldhammer (1993:31) ve arkadaşlarına göre lider rolündeki eğitim Müfettişinin görevleri (Akt: Köroğlu, 2011:33)

1. Her öğretmenin ihtiyaçlarını, potansiyelini fark etmeli ve onların bilgi ve becerilerini yükseltmeli,
2. Her öğretmene göre ayrı danışmanlık yöntemi geliştirmeli,
3. Özellikle öğretmenin geliştirilmesi gereken noktalar hakkında konuşurken gerektiği oranda iyi iletişim kurmaya çalışmalı,
4. Her öğretmene destekleyici, saygılı ve ilgili bir tavır sergilemeli,

5. Takım çalışmasını destekleyici yardımda bulunmasıdır.

2.3. Yöneticilik

Yöneticinin görevi, örgütü amaçları yönünde yaşatmaktır. Bu amaçla yönetici, kararlar verir, bu kararların uygulanışını planlar, planların yürütülmesi için gerekli örgütsel düzenlemeleri yapar, çalışmaların yürütmesi için yetki ve etkisini kullanır, çalışanlar arasında iletişim kurar, çalışmalarını eşgüdümle ve yapılanları değerlendirir. Bu yönetsel eylemler, yönetim süreçleri olarak adlandırılmışlardır (Başar, 2000: 52).

İlköğretim Müfettişlerinin, öğretmen, yönetici ve üst kademeler arasında bütünleştirici ve uzlaştırıcı rol oynaması, milli eğitimin amaçlarının ne derece gerçekleştirildiğinin tespit edilmesi, değerlendirilen kişi ve grupları değerlendirme sürecine katan ortak bir model uygulanması, yetki yerine etki gücünün kullanılması, öğrencilerin disiplin ve devam durumlarında karşılaşılan sorunların incelenmesi ve çözümünde ilgililere yardım edilmesi, kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelerin doğru anlaşılmasının sağlanması ve bakanlığın eğitim politikasının yöneticiler, öğretmenle ve çevre tarafından anlaşılmasının sağlanması konuları üzerine yoğunlaşmaktadır (Balcı, 2007:37)

2.4. Liderlik - Yöneticilik Ayrımı

Liderle yönetici arasında bulunan farklılıklar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir (Baltaş, 2003: 107).

Yönetici idarecidir, Lider Yenilikçidir.

Yönetici tekrarcıdır, Lider Orijinaldir.

Yönetici devam ettiricidir, Lider Geliştiricidir.

Yönetici Denetime güvenir, Lider Dürüsttür, doğruluğa güvenir.

Yönetici Kısa vadecidir, Lider Uzun vadeli perspektife sahiptir.

Yönetici Düşünceleri doğrudur, Lider Doğru düşüncededir.

Yönetici Mevcut durumu kabul eder, Lider Mevcut duruma kafa tutar.

Yönetici idarecidir, Lider Yenilikçidir.

Lider, yöneticiye göre organizasyon kabiliyeti daha yüksek, geleceği düşünen, gelişime ve değişime önem veren, kişidir.

2.5. Rehberlik ve Yardım

Sözlük anlamı kılavuzluk olan rehberliğin, bugüne kadar birçok tanımı yapılmıştır. Yapılan tanımlarda rehberliğin genellikle, bir insanın başka bir insana ya da gruba yardımı, bireyin kendini anlaması ve çevreye uyumu; bireysel sorunları çözmesi, doğru karar vermede bireye yardım etme gibi noktalar ortak nokta olarak dikkat çekmektedir. Diğer bir deyişle rehberlik; eğitim- öğretimin gelişmesi için öğretmene yapılan yardım olarak tanımlanabilir. (Ovalı, 2010:38)

Denetmenlerin rehberlikle ilgili başlıca rol davranışları çeşitli yazarların da görüşleri dikkate alındığında aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Balcı, 2007:41)

1. Eğitim-öğretim çalışmalarının plânlanması, uygulanması ve değerlendirilmesinde öğretmene yardımcı olma,
2. Öğretim araçlarının seçilmesinde ve kullanılmasında yardımcı olma,
3. Öğretim amaçlarına uygun yöntem ve tekniklerin seçilmesinde yardımcı olma,
4. Seminerlere, toplantılara, konferanslara ve mesleki çalışmalara katılmada yardımcı olma,
5. Eğitsel konular ve eğitsel etkinliklerle ilgili çalışmalarda öğretmenlere yardımcı olma,
6. Öğrencilerin gelişmelerinin sağlanmasında bireysel ayrılıkları dikkate alma ve gerekli önlemleri almada yardımcı olma,
7. Yeni ders araçlarının yapımı, tanıtımı ve bunların nasıl kullanılacağını gösterme,
8. Mesleki yayınlarını tanıtmaya ve bunları okumaya teşvik etme,

9. Öğrenci başarılarını uygun tekniklerle ölçme ve değerlendirmede öğretmenlere yardımcı olma,
10. Mevzuattaki değişiklikler hakkında bilgi verme ve uygulanmasında rehberlik etme,
11. Başarılı bir eğitim için gerekli olan okul ve sınıf içi ortamın hazırlanmasında yardımcı olma,
12. Öğretmenler ve yöneticiler tarafından ortaya konulan eğitim-öğretim problemlerine çözüm bulunması için yeterli çabayı gösterme,
13. Karşılaşılan her türlü eğitim ve öğretim problemlerinin çözülmesinde başvurulacak bir eğitim danışmanı olma.

2.6. Öğreticilik

Müfettişin görevlerinden biri de öğreticiliktir. Eğitim öğretim faaliyetlerinin niteliğini teftiş görevi olan Müfettişlerin teftiş ettiği öğretmenlere her konuda bilgi kaynağı olmalıdırlar. Öğreticilik rolünün rehberlik rolünden farkı bireysel değil, daha çok gruba yönelik olmasıdır. Öğreticilik rolüne ilişkin olarak Müfettişlerden beklenen davranışlar, öğretmen ve diğer personelin yetişme eksikliklerini belirlemeleri ve bu konuda önlemler almaları, öğretmenlerin işbaşında yetişmelerini sağlamak için mesleki toplantılar düzenlemeleri, örnek dersler vermeleri ve olanaklar ölçüsünde öğretim personeli için hizmet içi eğitim sağlamalarıdır. Müfettişlerin öğreticilik rolü, eğitim alanındaki yeni gelişmeleri ve ilerlemeleri, yeni yöntem ve teknikleri sürekli olarak takip etmelerini, öğrendiklerini eğitim personeline aktarmalarını gerektirir, böylece eğitim sürecinin yenilenmesine katkıda bulunulur (Ovalı, 2010:42).

2.7. Araştırma

Eğitim Müfettişlerinin görevlerinden birisi de eğitimle ilgili konularda bilimsel araştırmalar yapmaktır. Okul yöneticilerine ve öğretmenlere kaynaklık yapabilmeleri için, Müfettişler eğitim alanındaki gelişmeleri sürekli olarak takip etmek durumundadırlar. Araştırma rolü kapsamında Müfettişlerden beklenen en önemli davranışlar, öğrencinin eğitim gereksinmesi ile mevcut programın karşılaştırılmasına dayalı olarak geliştirilmesi gereken alanları saptamak, eğitim ve öğretimde verimliliğin artırılması, sürekli olarak geliştirme sağlanması için gerekli araştırmalar yapmak ve sonuçlarından yararlanmak, kişi ve grupların istek, gereksinme ve dileklerini saptamak, değerlendirmek ve üst makamlara sunmak, okuldaki eğitime ilişkin olarak çevrede yapılan eleştirilerin nedenlerini araştırmak ve değerlendirmek, yönetici, öğretmen, öğrenci ve diğer personelin gelişimlerini değerlendirerek mesleki rehberliğe olan gereksinmeyi saptamak ve amaçlardan sapmalar varsa nedenlerini inceleyerek düzeltme yollarını aramaktır (Balcı, 2007:46).

2.8. Soruşturma

Soruşturma, iş görenin görevlerinden doğan veya görevin yapılması esnasında meydana gelen ve suç sayılan eylemlerin bütün boyutlarıyla ortaya çıkarılması ve bu suçlara karşılık gelen cezaların verilmesi sürecidir (Taşar, 2000).

İlköğretim Müfettişlerinin rollerinden biri de soruşturmadır. Soruşturma, bir kurumdaki çalışanların kusurlu davranışlarının incelenmesi, araştırılması ve bir sonuca bağlanmasıdır (Ovalı, 2010:43).

Bilim insanlarının çoğunluğu, teftişin soruşturma fonksiyonunu çağdaş eğitim teftişi ile uyuşturmamaktadır. Asıl olan, rehberlik fonksiyonunun gereği, kendisine duyulması gereken güveni ortadan kaldırmayacak ve bu hüviyeti ile çatışmayacak bir tutum, davranış ve görevlendirme düzeni sergilemektir. Diğer bir deyişle, rehberlik sırasında değerlendirmeciliği ve soruşturmacılığı gündeme gelmeyecek bir üslup geliştirmektir. Bu olmadığı takdirde, hizmet sunmak durumunda bulunduğu, alan çalışanlarının güvenini

yitireceğinden çalışmalarında, araştırmalarında ve görüşmelerinde samimi, sıcak ve doğru sonuçlar elde etmesi mümkün olmayacaktır (Balcı, 2007).

3.YÖNTEM

Okul müdürlerin Eğitim Müfettişleri kavramına kullandıkları metaforları ortaya çıkarmayı amaçlayan nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama araçlarının kullanıldığı, algı ve olayların doğal seyri içerisinde gerçekçi ve bir bütün olarak ortaya konmasını amaçlayan bir sürecin izlendiği araştırmadır. (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 39).

Morgan, (1986)' göre araştırmanın verileri okul müdürüne sorulan soruya verilen metaforlarla toplanmıştır. Metaforlar betimleme amacıyla kullanıldığında bir durum, olay veya olgu olduğu haliyle betimlenir, resmedilir (Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2005: 212). Araştırma verilerin düzenlenmesinde ve analizinde ise nitel araştırma desenlerinden betimsel analizi teknikleri kullanılmıştır. Çalışma da Eğitim Müfettişi kavramına ilişkin okul müdürlerinin oluşturduğu metaforları belirlemeye çalışılmıştır.

Araştırma grubu belirlenirken, öncelikli olarak çalışma evreni tercih edilecektir. Bir araştırma için iki evrenden söz edilebilir. Bunlar genel evren ve çalışma evrenidir. Genel evren tanımlanması kolay ancak ulaşılması güç evrendir. Çalışma evreni ise ulaşılabilen evrendir ve somuttur (Karasar: 2003).

Örneklem seçiminde küme örneklem seçimi kullanılmıştır. Küme örneklem, çalışması düşünülen evrende doğal olarak oluşmuş veya farklı amaçlarla yapay olarak oluşturulmuş, kendi içinde belirli özellikler açısından benzerlikler gösteren değişik grupların olması durumunda kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 130)

Okul müdürlerinin ilgili sorulara vermiş oldukları cevaplar araştırmacı tarafından önce bilgisayar ortamında yazılı hale getirilmiş sonra da nitel araştırma tekniklerden betimsel analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Okul Müdürlerinin vermiş oldukları cevaplar metafor bakımından gruplandırılarak yorumlanmıştır.

Nitel veri analizi, araştırmacının verileri düzenlediği, analiz birimlerine ayırdığı, sentezlediği, biçimleri (pattern) ortaya çıkardığı, önemli değişkenleri keşfettiği ve hangi bilgileri rapora yansıtacağına karar verdiği bir süreçtir (Bogdan ve Biklen: 1992).

4.BULGULAR

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular alt problemlerde yer alan sıraya göre tablolar şeklinde düzenlenmiş ve ortaya çıkan bulgulara dayanarak yorumlar yapılmıştır.

4.1.1. Okul müdürlerinin Eğitim Müfettişleri ile ilgili görüşlerini hangi metaforlarla ifade etmişlerdir?

Okul müdürleri Eğitim Müfettişleri hakkındaki duygu ve düşüncelerini 22 farklı metafor ile ifade etmişlerdir. Bu metaforlardan en çok kullanılanları “Kaktüs” (4), Trafik Polisi (2) ve “Tazi” (2) olmuştur. Okul müdürlerinin Eğitim Müfettişleri ile ilgili dile getirdiği metaforlar ve kısa açıklamaları tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Okul Müdürlerinin Eğitim Müfettişleriyle İlgili Duygu ve Düşüncelerini İfade Ettiği Metaforlar

Metaforlar	Açıklaması
Kaktüs	Sürekli hata ararlar başarıları görmezler.
Katalizör	Sürekli çevresine fayda sağlar.
Gül	Bazen güzel koku yayar bazen de dikenini atar.
Ağaçkakan	Rehberlikte başka teftişte başkadırlar.
Buzdolabı	Faydalıdır ama soğuktur.
Ufo	Tahmin edilmesi zor tepkiler gösterirler.
Tazı	Eksiklik bulmada çok yeteneklidirler.
Ahtapot	Her alanda bilgi sahibidirler.
Bukalemun	Çok çabuk değişirler ve inatçıdırlar.
Güneş	Hem ısıtır hem aydınlatır.
Bilgisayar	Bilgi deposudur Her işe yetişmeye çalışırlar.
Bulut	Bilgileri ile yol gösterici yetkileri ile yakıcı.
Göz ve kulak	Bakanlık ile taşra arasında köprü.
Arı	İyi ve güzel örnekleri başka yerlere taşırlar.
Cetvel	Yönetmeliklere uyarsa adaletli ve üretici uymazsa hatalı.
Ayna	Bakanlığın uygulamalarını yansıtıcılarıdır.
Salyangoz	Yaptıkları ile iyi izler bırakır.
Davul	Uzaktan sesleri güzel gelir yakından kulak tırmalarlar.
Trafik polisi	Yerine ve zamanına göre davranışlarında farklılık görülür.
Kılıç	İyi niyetli kullanımda başarı kötü niyetli kullanımlarda zulüm olur.
Kek kalıpları	Herkesi kendi kalıplarına benzetir.
Kayınvalide	Hiçbir şekilde memnun olmazlar.

4.1.2. Okul Müdürlerinin Eğitim Müfettişlerinin Olumlu Yönlerini İfade Ettikleri Metaforlar Nelerdir?

Tablo 6. Eğitim Müfettişlerinin Olumlu Yönlerini İfade Eden Metaforlar

Metaforlar	f
Katalizör	1
Ahtapot	1
Göz ve Kulak	1
Arı	1
Cetvel	1
Ayna	1

Okul müdürleri Eğitim Müfettişleriyle ilgili olumlu duygu ve düşüncelerini altı farklı metafor ile ifade etmişlerdir. Olumlu görüş bildiren metaforlar genellikle Eğitim Müfettişlerinin görevleri, görevlerinin eğitim camiası açısından önemi ve yaşadıkları zorluklara odaklanmaktadır. Okul müdürlerinin düşüncelerine ilişkin katılımcıların verdikleri cevap örneklerinden bazılarını şöyle sıralayabiliriz. Eğitim Müfettişlerinin çevresine yardım eden kişiler olduğunu “Katalizör” aracına benzeterek ifade etmişlerdir. Katılımcı bu düşüncesini: “Eğitim Müfettişi **katalizör** gibidir. Çünkü kendinden bir şey kaybetmeden bir eksilme olmadan etrafına fayda vermelidir.” şeklinde ifade etmiştir. Benzetme itibarıyla olumsuz gibi görünen ancak işlevsel olarak birçok görevi yerine

getirmek durumunda olduklarını ifade etmek için “Ahtapot” canlısına benzetmişlerdir. Bu düşüncesini; *“Eğitim Müfettişi ahtapot gibidir. Çünkü ahtapot bir bedende ikiden fazla koluyla her yere yetişmeye çalışan bir canlıdır. Eğitim Müfettişlerimizde aynı şekilde kendilerine farklı alanlarda verilen tüm işlere ulaşmaya çalışmaktadır.*

4.1.3. Okul Müdürlerinin Eğitim Müfettişlerinin Olumsuz Yönlerini İfade Ettikleri Metaforlar Nelerdir?

Tablo 7. Eğitim Müfettişlerinin Olumsuz Yönlerini İfade Eden Metaforlar

Metaforlar	f
Bukalemun	1
Kayınvalide	1
Trafik Polisi	1
Kaktüs	1
Buzdolabı	1
Tazı	2
Kek Kalıpları	1

Tablo 7’de okul müdürlerinin Eğitim Müfettişleri ile ilgili düşüncelerini ifade ettiği metaforlar gösterilmiştir. Olumsuz düşünceleri ifade eden metaforlar daha çok “Tazı” varlığıyla dile getirilmiştir. Müfettişlerin denetim veya soruşturma sırasında çoğunlukla eksik arama ve bulmaya odaklanmalarını tazıların av kokusunu almasına benzetmiştir. Katılımcı bu düşüncesini şu şekilde dile getirmiştir: *“Eğitim Müfettişi tazı gibidir. Çünkü burunları iyi koku alır nerde bir eksik var hemen bulurlar. Şu eksikliği fark etmeseler dersin üstüne üstüne gelir hemen bulurlar eksikliği oysa okulların durumlarını bizden iyi biliyorlar.”*

Ayrıca Eğitim Müfettişlerinin görevlerinin ifası esnasında tutumlarının kestirilemediğini, çok çabuk değişim gösterdiklerini dile getirirken bukalemuna benzetmişlerdir. *“Eğitim Müfettişi bukalemun gibidir. Çünkü çok çabuk değişirler.”* şeklinde beyan etmiştir.

4.1.4. Okul Müdürlerinin Eğitim Müfettişlerinin Hem Olumlu Hem de Olumsuz Yönlerini İfade Ettikleri Metaforlar Nelerdir?

Tablo 8. Eğitim Müfettişlerinin Hem Olumlu Hem de Olumsuz Yönlerini İfade Eden

Metaforlar	f
Kaktüs	3
Kılıç	1
Güneş	1
Ufo	1
Gül	1
Ağaçkakan	1
Bilgisayar	1
Bulut	1
Salyangoz	1
Trafik Polisi	1
Davul	1

Tablo 8’de Eğitim Müfettişlerinin hem olumlu hem de olumsuz yönlerini 12 farklı metafor ile ifade edilmiştir. Bu metaforlardan en dikkat çekici olanları “Kaktüs” ve “Trafik Polisi” metaforlarıdır. İnsanlar temelde kontrol edilmekten ve denetlenmekten hoşlanmadığı

için Müfettişlik kavramının insanlara itici gelmekte ve olumsuz bir algıya neden olmaktadır. Aynı zamanda kurumların sağlıklı işlemesi için de gerekli bir kavram olduğu katılımcılar tarafından dile getirilmektedir. Örneğin; “Eğitim Müfettiş **kaktüs** gibidir. Çünkü çok faydalılar beklide ama görüntüleri ile çok iticilik yansıtıyorlar.” “Eğitim Müfettiş **trafik polisi** gibidir. Çünkü gerektiğinde insiyatif alarak resmiye arkaya bırakabilirken bazen de aşırı resmiyete bürünerek en masum durumda bile cezai işlem yapabilmektedir. Ama her şeye rağmen teftiş eğitim kurumlarının vazgeçilmez bir ihtiyacıdır.” “Eğitim Müfettiş **bulut** gibidir. Çünkü yeri geldiğinde bilgileriyle yağmur olup bizi desteklerler yeri geldiğinde ise tüm gökyüzünü kaplayan bulutlar misali yetkileri ile fırtına estirebilirler.”

4.1.5. Kadın ve erkek okul müdürlerinin Eğitim Müfettişleri ile ilgili görüşlerini hangi metaforlarla ifade etmişlerdir?

Tablo 9. Kadın ve erkek okul müdürlerinin Eğitim Müfettişlerine ilişkin görüşleri nasıldır?

Cinsiyet	Metafor	f
Kadın	Kayınvalide	1
	Kek Kalıpları	1
	Bulut	1
	Ağaçkakan	1
Erkek	Ahtapot	1
	Ufo	1
	Buzdolabı	1
	Bukalemun	1
	Güneş	1
	Bilgisayar	1
	Göz ve kulak	1
	Arı	1
	Cetvel	1
	Ayna	1
	Salyangoz	1
	Davul	1
	Kılıç	1
	Kaktüs	4
	Trafik Polisi	2
	Tazı	2
	Katalizör	1
	Gül	1

Tablo 9’ da katılımcıların cinsiyet değişkenine göre ürettikleri metaforlar verilmiştir. Kadın olan okul müdürleri cinsiyetlerine bağlı olarak Eğitim Müfettişleri ile ilgili düşüncelerini günlük yaşantısında en çok uğraştığı veya sorun yaşadığı varlıklara veya nesnelere benzeterek çoğunlukla olumsuz düşüncelerini ifade etmişlerdir. Örneğin; “Eğitim Müfettiş **kayınvalidem** gibidir. Çünkü hiçbir zaman memnun olmazlar her zaman eksik ararlar. Ağzınla kuş tutsan da her zaman yanlışır eksiktir.” “Eğitim Müfettiş **değişik kek kalıpları** gibidir. Çünkü herkesi kendi kalıplarına benzetmeye çalışırlar.” Erkek katılımcılar ise Eğitim Müfettişleri ile ilgili olumsuz düşüncelerini dile getirirken olumlu düşüncelere de sahip olduklarını ifade etmişlerdir. “Eğitim Müfettişi göz ve kulak gibidir. Çünkü eğitim öğretilmede rehberlik denetim yol gösterme aksayan eksik kalan yönleri en iyi onlar tarafından yönetilir ve görülür. Eğitimde yenilik ve gelişmeleri bakanlık ile taşra arasındaki koordinasyon ve işleyişi gözlemleyim sıkıntılarının çözümünde son derece önemli bir görev

yapmaktadır. Öğretmeninde okul idaresinin de tek güvence onlardır.” “Eğitim Müfettiş davul gibidir. Çünkü sesi uzaktan hoş gelir yaklaştıkça stres yaratır Müfettişlerde uzaklarda olunca bizler rahat ederiz ancak okulumuza geldiğinde illaki gereksiz bir telaş yaşarız. Uzaktan eğitim gibi uzakta denetim olsa ne güzel olur.” “Eğitim Müfettişi güneş gibidir. Çünkü yeri geldiğinde fikirleriyle bizi aydınlatırlar yeri geldiğinde bizi sıcaklığıyla bunaltabilir. Ama güneşsiz bir gün düşünemem.”

5. SONUÇ

Denetimin amacına ulaşabilmesi için denetimi yapacak denetmenlerin alanında yetkin olması, okulu ve öğretmeni iyileştirmek için öncülük ve rehberlik yapması gerekir. Denetimde temel hedefin öğrenciyi yetiştirmek olması denetimi daha da anlamlı ve tarafsızlık ilkelerine bağlı kalmayı zorunlu hale getirmektedir. Denetim formal ve informal ilişkilerin beraber yürütüldüğü, sorunların ve eksikliklerin giderilmesinde çağdaş denetim modellerinin örnek alınmasını gerektirmektedir. Rehberlik ve denetim gibi uzmanlık gerektiren, denetleyen-denetlenen veya rehberlik sunan-sunulan kişiler arasında olması gereken uzmanlığa ve bilgiye dayalı bir iletişimin müfettişlerin yetiştirilme süreci düşünüldüğünde mevcut sistem içerisindeki müfettiş-öğretmen arasında olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Gelişmiş ülkelerin denetim sistemleri de tartışılmakta, mevcut uygulamalarının etkisiz olduğu, öğretmen gelişimine ve öğrenci başarısına katkı sağlamadığı yönünde eleştiriler dile getirilmektedir (Marshall, 2009). Eğitim müfettişleri yetiştirme sürecinde yoğun bir eğitim sürecinden geçip çok fazla tecrübe edinmelerine rağmen görevlerini yerine getirirken olumlu yanlarının yanında olumsuz, başarısız yönleri de araştırmalarda ortaya çıkabilmektedir.

Bu çalışma, okul müdürlerinin maarif müfettişlerine ilişkin bakış açılarını metaforlar aracılığıyla inceleyerek, onların denetim sürecine dair tutumlarını ve beklentilerini anlamayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, okul müdürlerinin müfettişleri farklı metaforlarla tanımladığı, bu metaforların ise genellikle müfettişlerin rehberlik, denetim ve iş birliği rollerine yönelik algılardan beslendiği görülmüştür.

Olumlu metaforlar, müfettişleri bir “katalizör”, “antapot”, “göz ve kulak”, “arı”, “cetvel” veya “ayna” gibi rehberlik eden, yönlendiren ve gelişimi destekleyen figürler olarak tanımlamaktadır. Bu metaforlar, müfettişlerin okul yönetimi ve eğitim sürecine olumlu katkılar sunduğuna, kendinden bir şey kaybetmeden bir eksilme olmadan etrafına fayda verdikleri, olumsuz gibi görünen ancak işlevsel olarak birçok görevi yerine getirmek durumunda olan Eğitim Müfettişlerinin kendilerine farklı alanlarda verilen tüm işlere ulaşmaya çalıştıklarına dair bir algının varlığını göstermektedir.

Ancak, olumsuz metaforlar incelendiğinde, müfettişlerin “bukalemun”, “kayınvalide”, “trafik polisi”, “kaktüs”, “buzdolabı”, “tazi” veya “kek kalıpları” olarak da nitelendirildiği görülmüştür. Bu metaforlar, bazı okul müdürlerinin müfettişleri daha çok hata arayan, yüzeysel denetimler yapan veya bürokratik süreçlere odaklanan kişiler olarak gördüğünü, nerde bir eksik var hemen bulduklarını, görevlerinin ifası esnasında tutumlarının kestirilemediğini, çok çabuk değişim gösterdiklerini ortaya koymaktadır.

Elde edilen bulgular, okul müdürlerinin maarif müfettişlerinden beklentilerinin daha çok rehberlik edici, destekleyici ve yapıcı bir denetim süreci yönünde olduğunu göstermektedir. Müfettişlerin sadece kontrol ve denetim işlevini yerine getiren kişiler olarak değil, aynı zamanda eğitim süreçlerine katkı sağlayan birer eğitim lideri olarak konumlandırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bağlamda, maarif müfettişlerinin okul müdürleriyle daha güçlü bir iletişim kurmaları, denetim süreçlerini sadece eksik tespitiye dayalı bir mekanizma olmaktan

çıkarak rehberlik odaklı bir yaklaşıma dönüştürmeleri önerilmektedir. Böylece, müfettişler eğitim sisteminin daha sağlıklı işlemlerini sağlayan birer “rehber” ve “destekleyici güç” olarak algılanabilir, bu da hem okul yönetimi hem de eğitim süreçleri açısından daha verimli sonuçlar doğurabilir.

Okul müdürleri Eğitim Müfettişleri hakkında ürettikleri metaforlar ekseriyetle hem olumlu hem de olumsuz anlam içermektedir.

Müfettişlik kavramı insanlar üzerinde ilk etapta soğuk, itici bir düşünce oluşturmaya rağmen Müfettişliğin kurumların işleyişi açısından önemli olduğu ortaya çıkmıştır.

Eğitim Müfettişi olarak görev yapan kişilerin görevlerini ifa ederken kanun ve yönetmelikleri uygularken insani boyutları göz ardı etmemelidirler.

Eğitim Müfettişleri görevlerini yerine getirirken kişisel duygu ve düşüncelerini işe yansıtılmamalıdır.

Eğitim Müfettişleri ile ilgili geçmişte yapılan uygulamalar ve deneyimlerin bir sonucu olarak oluşan olumsuz algının ortadan kaldırılması için kişiler arası iletişim becerilerinin geliştirilmesine önem verilmelidir.

Kadın okul müdürleri erkek okul müdürlerine göre Eğitim Müfettişleri hakkında daha olumsuz bir algıya sahiptir. Erkek okul müdürleri Müfettişlik kavramına daha bütüncül yaklaşarak olumlu ve olumsuz yönleriyle ele almaktadır.

Eğitim Müfettişleri rehberlik ve denetim çalışmalarında daha nesnel olabilirler.

Eğitim Müfettişleri rehberlik ve denetim çalışmalarını yönetmelik kapsamında yapmalı ve olaylara daha insancıl yaklaşmalıdır.

Eğitim Müfettişleri yapılan işler içerisinde güzel örnekleri görmeli ve takdir edici olmalıdırlar.

Eğitim Müfettişleri bakanlık ve taşra teşkilatı arasında köprü vazifesi görmeli ve eğitimde iyi örnekleri başka kurumlara taşımalıdırlar.

Eğitim Müfettişleri yıkıcı değil yapıcı olmalıdırlar.

Şeklinde okul müdürlerinin Eğitim Müfettişleri hakkındaki düşüncelerinin ortaya konulduğu görülmüştür.

REFERENCES

- Arıkan, S. (2001). Otoriter ve Demokratik Liderlik Tarzları Açısından Atatürk'ün Liderlik Davranışlarının Değerlendirilmesi. *H.Ü. İİBF Dergisi*, Cilt:19, Sayı: 1, (2001). ss.253.
- Balcı, A. (1999). Metaphorical images of school: school perceptions of students, teachers and parents from four selected schools (in ankara). (Yayımlanmamış Doktora Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Balcı, B. (2007). İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim Okulu Müdürlerinin; İlköğretim Müfettişlerinin Rehberlik Rollerini Gerçekleştirme Düzeylerine İlişkin Algıları. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, yüksek lisans tezi, Ankara
- Baltaş A. (2003). *Ekip Çalışması ve Liderlik*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Başar, H.(2000). Eğitim Denetçisi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bogdan, R. C.; Biklen, S. K. (1992). Qualitative Reseach for Education. An Introduction to Theory and Methods (2th Ed).Allyn and Bacon
- Bursalıoğlu Z. (1982). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı Ve Davranış* (No: 107). Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Cerit Y. (2006). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin okul kavramıyla ilgili metaforlarailişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(3), 692-699.

- Cerit Y. (2008). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33(147), 3-13.
- Çelik, B. (2006). *Özel ve resmi ilköğretim okullarında çalışan eğitim yöneticilerinin algılanan liderlik özelliklerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, M. (2005). Eğitim Müfettişlerinin sınıf öğretmenlerine mesleki rehberlik yapma düzeyleri ile öğretmen motivasyonu arasındaki ilişki Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak Ün. UşakDöş, İ. (2010). Aday öğretmenlerin Müfettişlik kavramına yönelik metafor algıları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(3), 607-629.
- Eren, E. (2001). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2003). Bilimsel araştırma yöntemi. 12.Baskı, Nobel Yayıncılık, Ankara, ss.79-115.
- Karan, N. (2010). *Özel Eğitim Uygulamalarının Denetiminde İlköğretim Müfettişlerinin Rehberlik Görevlerine İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, yüksek lisans tezi, Erzurum.
- Köroğlu, H. (2011). Eğitim Müfettişlerinin Rehberlik Rollerine Yönelik Öğretmen, Yönetici ve Eğitim Müfettişi Görüşleri (Samsun İli Örneği). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, yüksek lisans tezi, Samsun
- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor a practical introduction*. New York: Oxford University
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2005). *Metaforlar hayat, anlam ve dil*. (Çev: Demir, G. Y.). İstanbul: Paradigma.
- Levine, P. M. (2005). *Metaphorssandimages of classrooms*. Kapa Delta PiRecort, 41(4), 172-175
- MARSHALL K. (2009). *Rethinking teacher supervision and evaluation: How to work smart, build collaboration, and close the achievement gap*, San Francisco: John Wiley & Sons.
- MEB (2015) Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Rehberlik ve Denetim Rehberi,
- Ovalı, Ç. (2010). *İlköğretim Müfettişlerinin Rehberlik Rollerini Yerine Getirme Düzeyine İlişkin Müfettiş, Yönetici ve Öğretmen Görüşleri*. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, yüksek lisans tezi, Balıkesir
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar . *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Taşar, H. (2000). *İlköğretim Müfettişlerinin Rehberlik Görevlerine İlişkin Sorunları (Gaziantep ve Adıyaman İlleri Örneği)*. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, yüksek lisans tezi, Gaziantep.
- Töremen, F. & Döş, İ. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin Müfettişlik kavramına ilişkin metaforik algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(4), 1973-2012.
- Yılmaz, H. (2004), *Bilgi Çağı Sonrası Liderlik Modeli Olarak Entelektüel Liderlik*, s.12, www.ceterisparibus.net
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.575d10b36110f3.77582612

- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.575d10b8df0546.68778296
- https://tkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/27142200_REHBERLYK_VE_ARAYTIRMA_MERKEZLERY_REHBERLYK_VE_DENETYM_REHBERY.pdf